



Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

24.09.2026. Nr. 1-5/200

Nodibinājuma "Caritas Latvija"
struktūrvienībai "Grašu bērnu ciemats"
grasufonds@gmail.com

Nodibinājumam "CARITAS LATVIJA"
valdes priekšsēdētājam Inesei Šveklei
inese.svekle@caritas.lv

Par ēdināšanu Grašu bērnu ciematā

2026. gada 8. jūlijā Tiesībsarga biroja darbinieki veica iepriekš nepieteiktu vizīti Grašu bērnu ciematā (turpmāk – Ciemats), lai pārbaudītu bērnu tiesību ievērošanu, tostarp dzīves apstākļus, pamatvajadzību nodrošinājumu un bērnu tiesību ievērošanu ikdienā.

2026. gada 27. jūlijā tiesībsardze nosūtīja Ciematam ziņojumu Nr. 1-12/18 "Par bērnu tiesību ievērošanu Grašu bērnu ciematā", kurā ietverti ieteikumi un to izpildes termiņi. Viens no ieteikumiem bija pārskatīt gatavā ēdiena piegādes praksi un nodrošināt ēdiena gatavošanu Ciematā, tuvinot to ģimeniskai videi. 2026. gada 28. augustā tiesībsardze saņēma Ciemata vēstuli Nr. 72_8/26 "Par rekomendāciju izpildi" (turpmāk – Atbilde).

Atbildē norādīts, ka iepriekš ēdienu katrā Ciemata mājiņā gatavoja bērnu audzinātājas, bet vēlāk šo praksi aizstāja ar jau pagatavotu ēdienu piegādi. Ciemats minēja, ka ēdiens bieži bija nekvalitatīvs, jo audzinātājām ne vienmēr ir labas ēdiena gatavošanas prasmes un zināšanas par veselīgu ēdienu. Turklāt bērni nepiedalījās pārtikas produktu iegādē un parasti ēda sildītus ēdienus.

Tiesībsarga biroja ieskatā Atbildē norādītie argumenti ēdiena gatavošanas uz vietas aizstāšanai ar gatava ēdiena piegādi nav pamatoti. Ēdiena gatavošanu uz vietas var pielāgot jebkurai dzīves situācijai, līdzīgi kā tas notiek ģimenē. Piemēram, bērnu aprūpētājām apgūstot ēdiena gatavošanas

prasmes, sameklējot dažādu ēdienu receptes, kas ir plaši pieejamas internetā, kā arī, veicot pārtikas produktu iegādi brīvdienās vai laikā, kad Ciemata bērniem ir beigušās nodarbības skolā.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnēs par bērnu alternatīvo aprūpi¹ uzsvērts, ka visā aprūpes laikā sistemātiski jātiecas sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei un pilnīgai integrācijai sabiedrībā, īpaši rūpējoties par viņu sociālajām un dzīves prasmēm, kuru apguvi veicina dalība vietējās sabiedrības dzīvē. Turklāt Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt bērniem plašas iespējas attīstīt dzīves prasmes laikā, kamēr viņi atrodas iestādē.² Ēdienreižu plānošana un ēdiena pagatavošana ir vienas no būtiskām ikdienas dzīves prasmēm, kuru pilnvērtīga attīstīšana nav iespējama situācijā, kad ēdināšana tiek organizēta centralizēti un bērniem tiek nodrošināti pavāra iepriekš pagatavoti ēdieni.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka, ja bērns atrodas valsts aprūpē, pašvaldībai ir jāīsteno vecāku tiesības bērna labā.³ Civillikuma⁴ 177. panta otrā daļa noteic, ka aizgādība ir vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu, kā arī pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās. Šā panta trešā daļa paredz, ka rūpes par bērnu nozīmē viņa aprūpi, uzraudzību un tiesības noteikt viņa dzīvesvietu. Savukārt atbilstoši šā panta ceturtajai daļai bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam). Līdz ar to bērna audzināšana ārpusģimenes aprūpē ietver ne vien bērna pamatvajadzību, tostarp uztura, nodrošināšanu, bet arī tādu apstākļu radīšanu, kas veicina bērna garīgo un fizisko attīstību, patstāvību un ikdienas dzīvei nepieciešamo prasmju apguvi. Jāatzīmē, ka ģimenē ikdienas dzīves prasmju apguve notiek, bērnam iesaistoties ēdiena plānošanā, produktu izvēlē un iegādē, kā arī ēdiena gatavošanā. Tādēļ bērna sagatavošana patstāvīgai dzīvei, tostarp prasmju patstāvīgi gatavot ēdienu apguve, ir būtiska bērna audzināšanas un attīstības sastāvdaļa. Šādu prasmju apguve ir nepieciešama, lai bērns, sasniedzot pilngadību un uzsākot patstāvīgu dzīvi, būtu spējīgs nodrošināt savas ikdienas pamatvajadzības un par sevi pienācīgi parūpēties.

¹ Apvienoto Nāciju Organizācija. Ģenerālā asambleja (2010). [Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi](#), 19. lpp.

² European Committee for the prevention of the torture and inhuman or degrading treatment of punishment (CPT). [Report to the United Kingdom Government on the visit to the Bailiwick of Jersey carried out by the CPT from 15 to 18 March 2010](#). p. 37.

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 23. marta spriedums lietā [Case of Blokhin v. Russia](#) (iesniegums Nr. 47152/06), 166. punkts.

⁴ [Civillikums](#), 177. pants.

Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem"⁵ 32.1.1. un 32.1.2. apakšpunkti paredz, ka bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojuma sniedzējam jānodrošina aprūpē esošajiem bērniem iespēja apgūt prasmes, kas sekmē viņu sagatavošanu patstāvīgai dzīvei, tostarp ēdiena gatavošanas iemaņas.

Turklāt Ministru kabineta 2017. gada 23. maija noteikumu Nr. 264 "Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām"⁶ pielikuma 727. punktā ir norādītas bērnu aprūpes darbinieku pamatuzdevumi, tostarp ēdināt bērnus, veidot bērnus kulturālas uzvedības iemaņas un māsaimniecības prasmes.

Ciemats norādīja, ka bērniem ir iespēja izteikt vēlmi palīdzēt pavārei, kā arī savās dzimšanas dienās piedalīties svētku mielasta izvēlē un tā sagatavošanā. Tomēr šādas atsevišķas iespējas nav pietiekamas, lai nodrošinātu bērnu sistemātisku iesaisti ikdienas dzīves norisēs. Ņemot vērā, ka ikdienā bērniem tiek piegādāts jau pagatavots ēdiens, viņiem ir ierobežota iespēja iesaistīties ēdiena plānošanā, produktu izvēlē un iegādē, kā arī ēdiena gatavošanā. Līdz ar to netiek pilnvērtīgi veicināta ar patstāvīgu dzīvi saistīto prasmju apguve.

Tiesībsarga biroja pieredze, regulāri apmeklējot bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas, liecina, ka bērnu ārpusģimenes aprūpē būtiska nozīme ir ģimeniskai videi pietuvinātai ikdienai. Šādas aprūpes mērķis nav tikai nodrošināt bērna pamatvajadzības, bet arī radīt bērnam attīstību veicinošus apstākļus un sagatavot viņu patstāvīgai dzīvei. Normatīvais regulējums paredz, ka ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums tiek organizēts kā ģimeņu modelis, veicinot bērnu sadzīves un pašaprūpes iemaņu apguvi. Ņemot vērā minēto, bērnu iesaistīšana ikdienas māsaimniecības norisēs, tostarp ēdiena plānošanā, produktu izvēlē un iegādē, kā arī ēdiena gatavošanā, atbilst ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes būtībai un bērna sagatavošanai patstāvīgai dzīvei. Tādēļ labā prakse būtu veicināt tādu ēdināšanas organizēšanu, kas bērnam nodrošina iespēju ikdienā līdzdarboties ēdiena gatavošanas procesā, nevis tikai saņemt jau pagatavotu ēdienu. Šāda pieeja ne tikai nodrošina bērna tiesības uz pilnvērtīgu uzturu, bet vienlaikus ir daļa no bērna audzināšanas un sagatavošanas patstāvīgai dzīvei.

⁵ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 ["Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem"](#), 32.1.1. un 32.1.2. apakšpunkti.

⁶ Ministru kabineta 2017. gada 23. maija noteikumi Nr. 264 ["Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām"](#), pielikums.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktu **atkārtoti aicinām mainīt jau pagatavotu ēdienu piegādes praksi** un nodrošināt ēdiena gatavošanu uz vietas, tādējādi radot bērniem iespēju ikdienā iesaistīties ēdiena plānošanā, produktu izvēlē un iegādē, kā arī ēdiena gatavošanā un apgūt patstāvīgai dzīvei nepieciešamās prasmes.

Ar cieņu

Nacionālā preventīvā mehānisma nodaļas vadītāja

Zanda Rūsiņa